

**EXAMEN COMPARATIV AL UNOR CURȚI CONSTITUȚIONALE
EUROPENE**

IACOB MIRELA CARMEN

Curtea Constituțională a României, creație a Legii fundamentale aprobată la 8 decembrie 1991, prin referendum, a contribuit în mod decisiv la afirmarea democrației renăscute în urma Revoluției din Decembrie 1989, stabilind jaloanele și oferind garanțiile pentru funcționalitatea sistemului de organizare statală și pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale¹.

Deși înființarea acesteia a fost contestată – întrucât, ca orice instituție nouă, Curtea Constituțională a fost receptată fie cu speranțele legate de rolul său de garant al supremației Constituției și al drepturilor și libertăților publice, fie cu rezerva față de o instituție necunoscută anterior –, a prevalat necesitatea alinierii la modelul european, ținând cont de faptul că în cea mai mare parte a țărilor europene – dar și pe alte continente – funcționează o autoritate distinctă de jurisdicție constituțională, intitulată Curte Constituțională sau Tribunal Constituțional.

Mutațiile politice, economice și sociale care au avut loc în viața societății românești în această perioadă de tranziție democratică, ca și aspirațiile marii majorități a populației de integrare în structurile euro-atlantice, au făcut necesară și posibilă adoptarea, de către Parlament, la 18 septembrie 2003, a Legii de revizuire a Constituției, aprobată prin referendumul de la 18-19 octombrie 2003. Legea de revizuire a Constituției României marchează, prin

¹ Nicolae Popa, *Curtea Constituțională a României*, Buletinul Curții Constituționale nr.4/2002, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/4/popa>; a se vedea Constanța Călinoiu, Victor Duculescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Lumina Lex, București, 2003; Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, Editura Lumina Lex, București, 1995; Cristian Ionescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția a II-a, Editura All Beck, București, 2004; Genoveva Vrabie, Marius Bălan, *Organizarea politico-etatică a României*, Institutul European, Iași, 2004; Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Duculescu, *Drept constituțional comparat*, Editura Lumina Lex, București, 1999; Cristian Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, Editura All Beck, București, 2003; Mircea Criste, *Drept constituțional comparat*, Worldteach, Oțelu-Roșu, 2005; Tudor Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar*, vol.I, Editura Lumina Lex, București, 1998; Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale. Tratat.*, Editura Servo-Sat, Arad, 2001; Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *Curtea Constituțională a României*, Editura Albatros, București, 1997.

amplarea și semnificația sa, un moment de referință în evoluția constituțională a țării. Modificările aduse prin cele 79 puncte de revizuire, care au vizat jumătate din textele Legii fundamentale, au ca obiectiv central asigurarea temeiului constituțional pentru integrarea în Uniunea Europeană și aderarea la N.A.T.O. În același timp, prin revizuirea Constituției s-a realizat o mai mare apropiere de tradițiile constituționale comune ale țărilor membre ale Uniunii Europene, precum și armonizarea cu dispozitivul normativ european.

Printre cele mai importante modificări aduse reglementărilor constituționale în vigoare, care ating, practic, toate capitolele Legii fundamentale, cu consecințe directe asupra consolidării statului de drept, sunt cele care privesc activitatea Curții Constituționale². Reforma constituțională din anul 2003, prin extinderea competenței Curții Constituționale, a întărit rolul acesteia ca apărătoare a statului de drept, conturând totodată, cu mai multă claritate, poziția sa în sistemul organelor statului³.

Curtea Constituțională, definită prin lege ca unică autoritate de jurisdicție constituțională, independentă față de orice altă autoritate publică, face parte din sistemul garanțiilor constituționale privind respectarea drepturilor și libertăților fundamentale. Garantarea supremației Constituției fiind scopul activității sale, Curtea Constituțională este, în același timp, un garant al funcționării democratice a societății, în acord cu dispozițiile și principiile constituționale. Apărând valorile constituționale, potrivit cerințelor europene cu privire la drepturile omului, ca și democrația și statul de drept, se poate spune că, astfel, Curtea exprimă, implicit, într-o manieră specifică, vocația sa de factor activ pentru respectarea, în activitatea de legiferare, a criteriilor de admitere a țării noastre în Uniunea Europeană⁴.

Prezentarea Curții Constituționale în perspectivă comparativă reprezintă un imperativ determinat de procesele de integrare ale României în structurile europene, alegerea instanțelor constituționale din Franța, Germania și Italia fiind determinată de faptul că acestea se numără printre acele țări care au pus bazele Uniunii Europene, rolul acestui demers fiind acela de a sublinia punctele

² Constatin Doldur, Controlul de constituționalitate în lumina noilor prevederi ale constituției revizuite, Buletinul Curții Constituționale nr. 7/2004, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/7/doldur>.

³ C. Călinoiu, V. Duculescu, *op. cit.*, p. 225.

⁴ Constatin Doldur, *Unele considerații cu privire la rolul Curții Constituționale pentru garantarea drepturilor omului, în perspective aderării României în structurile euroatlantice*, Buletinul Curții Constituționale nr 3/2002, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/3/doldur>.

comune precum și diferențele existente între Curțile Constituționale din aceste țări cu privire atât la modul de organizare cât și la atribuțiile conferite acestora.

Perspectivile dezvoltării dreptului constituțional în contextul european reclamă necesitatea elaborării unui mecanism riguros, elastic și eficient de soluționare a eventualelor conflicte de interese, a divergențelor în ceea ce privește interpretarea unor texte ale Constituției Europene și ale constituțiilor naționale. O asemenea problemă ar putea fi soluționată prin crearea unei Curți Constituționale la nivel european⁵. Astfel, se cuvin a fi studiate legăturile dintre Curțile Constituționale ale statelor precum și modalitățile prin care acestea vor colabora cu această instituție europeană.

În prezent, în majoritatea statelor europene există Curți Constituționale. În ceea ce privește cele cincisprezece țări care fac parte din Uniunea Europeană dinaintea de extinderea din 2004, trebuie menționat că opt dintre acestea au Curți Constituționale – Austria, Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Portugalia și Spania –, în timp ce alte trei țări urmează modelul american – Danemarca, Finlanda și Suedia. Spre deosebire de acestea, celelalte patru țări nu urmează nici modelul european, nici pe cel american: în timp ce în Irlanda nu există Curte Constituțională și unde doar anumite instanțe judecătorești au competența de a efectua controlul constituționalității legilor (Înalta Curte sau Curtea Supremă), în Grecia toate instanțele judecătorești au această competență; în Olanda și Regatul Unit al Marii Britanii nu există un control al constituționalității legilor. Extinderea din 2004 a adus în Uniunea Europeană alte zece țări – Cipru, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Letonia; cu excepția Estoniei – unde Curtea Națională este și Curte Supremă având și atribuția de a efectua controlul constituționalității legilor –, în toate aceste țări regăsim instituția Curții Constituționale⁶.

În România, instituția Curții Constituționale reprezintă o inovație a Constituției din 1991, în sistemul anterior, controlul constituționalității legilor fiind încredințat Parlamentului Socialist (M.A.N.), iar în sistemul Constituției din 1923, Înaltei Curți de Casație și Justiție⁷.

⁵ C. Călinoiu, V. Duculescu, *op. cit.*, p. 279.

⁶ Victor Ferres Comella, *The European model of constitutional review of legislation: toward decentralization?*, p. 461-491.

⁷ Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Duculescu, *Constituția României comentată și adnotată*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 425.

În ceea ce privește modelul extern⁸ de justiție constituțională, Constituția noastră s-a atașat modelului european și nu celui american, model cunoscut și sub numele de model Kelsenian⁹. Sistemul este creația lui H. Kelsen care a preconizat un nou tip de justiție constituțională, opus celui american instaurat pe cale pretoriană¹⁰. Pentru a avea o imagine cât mai clară asupra acestui aspect trebuie subliniat că instituția nou creată în România a avut în vedere instituția Consiliului Constituțional francez, fără a prelua, însă absolut toate aspectele de competență ale acestei instituții; de altfel, într-o primă variantă, Comisia pentru elaborarea proiectului de Constituție preconizase și pentru România aceeași denumire, de Consiliu Constituțional, însă până la urmă a fost preferat termenul de Curte Constituțională, folosit și în alte țări (Austria, Italia, Rusia), tocmai spre a da mai bine expresie ideii înfăptuirii unei justiții constituționale¹¹.

Sistemul reglementării jurisdicției constituționale de către Constituție este întâlnit în cele mai multe state. În alte state, precum Italia, Rusia, Ungaria, Croația, etc., legile de organizare și funcționare a Curților sunt legi constituționale. Un sistem mai deosebit întâlnim în Bulgaria, unde Constituția (art. 149 al. 2) prevede că prin lege nu se poate reglementa Curtea Constituțională¹².

Creată după modelul occidental, întâlnit îndeosebi în statele în care există un sistem multiplu de jurisdicții, Curtea Constituțională din România este

⁸ În legătură cu controlul constituționalității legilor, trebuie semnalat că justiția constituțională se poate înfățișa sub două forme: în primul rând, sub forma unui control judecătoresc, fie centralizat, în competența celui mai înalt for judiciar (Curtea Supremă), dar și difuz, cum este în SUA, la nivelul oricărei instanțe de judecată; o a doua modalitate o constituie modelul european, care are în vedere crearea unor curți și tribunale constituționale distincte, având drept misiune de a asigura respectarea prevederilor constituționale. Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, Editura Lumina Lex, București, 1995, p. 31. Victor Duculescu, Georgeta Duculescu, *Revizuirea Constituției. Istoric. Drept comparat. Documente. Opinii.*, Editura Lumina Lex, București, 2002, p. 45.

⁹ În prezent, modelul de jurisdicție constituțională- creat în liniile sale inițiale de juristul austriac Hans Kelsen- este foarte răspândit în Europa. Denumirea autorității învestită cu un astfel de control diferă de la un stat la altul, dar principiile de organizare și funcționare sunt asemănătoare. Cristian Ionescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția a II-a, Editura All Beck, București, 2004, p. 483.

¹⁰ Mihai Constantinescu, Ion Deleanu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, F. Vasilescu, I. Vida, *Constituția României – comentată și adnotată*, Regia Autonomă "Monitorul Oficial", București, 1992, p. 303.

¹¹ "Justiția constituțională este o justiție exclusivă și concentrată. Altfel spus, instanțelor de drept comun nu li se pot recunoaște prerogative în domeniul contenciosului constituțional și, cu atât mai mult, ele nici nu și le pot aroga", I. Deleanu, *op. cit.*, p. 14.

¹² Genoveva Vrabie, Marius Bălan, *Organizarea politico-etatică a României*, Institutul European, Iași, 2004, p. 245.

garantul supremației Constituției, având ca sarcină fundamentală controlul constituționalității legilor, sarcină exercitată cel mai frecvent. Ea apare ca o jurisdicție special constituită, fiind un organ independent față de toate celelalte autorități statale. Fiind un organ eminent juridicțional, nu este integrat sistemului organelor judecătorești, așa cum se întâmplă în alte state¹³.

Reglementări privind rolul Curții, componența, durata mandatului, modalități de desemnare a judecătorilor și a președintelui, condițiile pentru ocuparea funcției de judecător, incompatibilitățile, independența și inamovibilitatea, competența, efectele deciziilor sunt cuprinse atât în cadrul Titlului V din Constituția României cât și în Legea nr. 47 din 18 mai 1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale¹⁴.

Sistemul francez consacră instituția Consiliului Constituțional, o instituție nouă, care marchează o ruptură față de punctul de vedere existent în constituțiile anterioare¹⁵. *Consiliul Constituțional francez* este o creație a Constituției din anul 1958, care a urmat astfel, cel puțin în parte, modelul adoptat înainte de război și în alte țări europene, în scopul instituirii unei jurisdicții speciale, însărcinate cu controlul constituționalității legilor. Exemplul francez a fost unul dintre cele ce au constituit un model și pentru alte legislații europene, inclusiv pentru legiuitorul constituțional român din anul 1991¹⁶.

Trebuie menționat că această atribuție de control al constituționalității nu reprezintă decât unul dintre aspectele multiplului rol al acestui organism, care are atribuții electorale, atribuții consultative și de constatare a unor situații. Cu toate acestea, atribuția principală a Consiliului Constituțional este aceea de apărător al Constituției¹⁷.

Raportat la istoria politică a Franței, instituirea Consiliului Constituțional a reprezentat un câștig pentru sistemul său constituțional. Rolul de protector al Constituției devine și mai pregnant după reforma din 1974, când se constată o sesizare mai frecventă a sa și o diversificare a chestiunilor de constituționalitate invocate, chiar dacă în doctrină este tot mai susținută ideea

¹³ G. Vrabie, M. Bălan, *op. cit.*, p. 249.

¹⁴ Această lege a fost modificată și completată prin Legea nr. 138 din 24 iulie 1997, fiind ulterior republicată, iar după revizuirea Constituției, a fost modificată și completată prin Legea nr. 232 din 3 iunie 2004 și, ulterior, republicată în Monitorul Oficial nr. 643 din 16 iulie 2004.

¹⁵ Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Duculescu, *Drept constituțional comparat*, Editura Lumina Lex, București, 1999, p. 232; a se vedea <http://www.conseil-constitutionnel.fr/>;

¹⁶ Ioan Leș, *Organizarea sistemului judiciar în dreptul comparat*, Editura All Beck, București, 2005, p. 66.

¹⁷ V. Duculescu, C. Călinoiu, G. Duculescu, *op. cit.*, p. 232.

lărgirii sistemului de control, pe cale de excepție, și la legile promulgate (a posteriori)¹⁸.

Tribunalul Constituțional din Germania este una dintre cele mai prestigioase instituții de jurisdicție constituțională din spațiul european și cu o tradiție de peste o jumătate de secol. Până în anul 1949, în Germania nu a existat o jurisdicție constituțională cu caracter special. Art. 92 din Legea fundamentală a prevăzut Tribunalul Constituțional Federal ca un organism autonom și independent față de toate celelalte autorități publice¹⁹.

Organizarea unei justiții constituționale în Germania a fost prefigurată prin chiar Constituția Germaniei din 23 mai 1949. Primul Tribunal Constituțional Federal a intrat în funcțiune în luna septembrie 1951, pe temeiul dispozițiilor cuprinse în legea sa organică din 12 martie 1951, act normativ care a suferit mai multe modificări. Ea are sediul la Karlsruhe.

Curtea Constituțională germană nu este un organ politic, ci un veritabil tribunal, dar care, prin structura și atribuțiile sale, este distinct de celelalte instanțe judecătorești. Un text al legii de organizare a Curții Constituționale este deosebit de explicit în determinarea poziției acestei instanțe în sistemul statal german. Potrivit art. 1 din Legea Curții Constituționale federale, aceasta este o curte de justiție a Federației care este autonomă și independentă față de toate celelalte organe constituționale²⁰.

Tribunalul Constituțional din Germania are un dublu grad de jurisdicție: judecă în primă și în ultimă instanță; Totodată, jurisdicția sa se extinde și asupra deciziilor tribunalelor obișnuite, cărora le anulează sentințele aflate în contradicție cu Legea fundamentală²¹.

Adoptând modelul kelsenian de justiție constituțională care prevede un control concentrat atribuit unui singur organ, Tribunalul Constituțional german reprezintă jurisdicția constituțională dotată cu cele mai largi competențe din Europa întrucât dispune de puteri foarte diversificate și importante²².

Curtea Constituțională italiană este una din primele instanțe de control al constituționalității legilor, preconizată a fi creată după cel de-al doilea război mondial. Într-adevăr, înființarea Curții Constituționale a fost decisă prin

¹⁸ Mircea Criste, *Drept constituțional comparat*, Worldteach, Oțelu-Roșu, 2005, p. 108.

¹⁹ Cristian Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, Editura All Beck, București, 2003, pag. 417; a se vedea <http://www.bundesverfassungsgericht.de/>.

²⁰ I. Leș, *op. cit.*, p. 99.

²¹ Cristian Ionescu, *Sisteme constituționale contemporane*, Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1994, p. 178.

²² M. Criste, *op. cit.*, p. 110.

Constituția din 27 decembrie 1947, dar procesul de organizare efectivă a acesteia a întâmpinat opoziții și controverse parlamentare îndelungate. Prima ședință a Curții Constituționale a avut loc abia după 9 ani de la intrarea în vigoare a Constituției, respectiv la data de 23 aprilie 1956. În prezent, instanța constituțională italiană constituie un veritabil model de jurisdicție specializată și care, de-a lungul anilor, și-a dovedit pe deplin eficiența în apărarea ordinii constituționale și a drepturilor și libertăților cetățenești²³.

Organizarea Curții Constituționale din România este reglementată de art. 142 din Constituție și de art. 5-9 din Legea privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale. Conform acestor prevederi, Curtea se compune din 9 judecători numiți pentru un mandat de 9 ani. În ceea ce privește numărul de 9 judecători care compun Curtea Constituțională, este mai puțin important faptul că și alte țări au optat pentru acest număr, determinant fiind faptul că acest număr este considerat optim pentru un organism colegial funcțional, în condiții de eficacitate și celeritate, impuse de responsabilitățile și de specificul justiției constituționale.

Trei judecători sunt numiți de Camera Deputaților, trei de Senat și trei de Președintele României²⁴, numirile de judecători având loc din trei în trei ani pentru a se asigura atât continuitatea în activitatea Curții cât și înnoirea necesară pentru receptarea evoluțiilor stării de constituționalitate a societății. Sistemul înnoirii periodice și parțiale are mari avantaje practice întrucât înlătură întârzierile produse cu prilejul înlocuirii totale²⁵. Acest mod de desemnare a judecătorilor Curții Constituționale este apreciat a fi de natură să asigure o compunere cât mai reprezentativă și democratică, întrucât exprimă opțiunile celor mai înalte autorități publice cu legitimitate electorală existente în stat.

În privința numărului judecătorilor constituționali, adunarea constituantă a avut de ales între diversele modele oferite de constituțiile europene, potrivit cărora numărul membrilor curții sau tribunalului constituțional variază între 9 și 15 membri²⁶, iar durata pentru care sunt aleși variază și ea între 6 și 12 ani²⁷, sau până la împlinirea unei anumite vârste²⁸.

²³ I. Leș, *op. cit.*, pag. 118; a se vedea <http://www.cortecostituzionale.it/>.

²⁴ Conform dispozițiilor art. 152, alin. 2 al Constituției, judecătorii primei Curți Constituționale au fost numiți pentru o perioadă de 3, de 6 și respectiv de 9 ani. Fiecare din cele 3 autorități publice menționate mai sus a desemnat câte un judecător pentru fiecare perioadă.

²⁵ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2004, p. 318.

²⁶ De exemplu, potrivit art 56 din Constituția Franței, Consiliul Constituțional este format din 9 membri numiți la care se adaugă membrii de drept, potrivit art.159 din Constituția Spaniei, Tribunalul Constituțional se compune din 12 membri, potrivit art. 224 din Constituția Portugaliei, Tribunalul Constituțional are 13 judecători, în Italia numărul este de 15, în Austria este de 14

Consiliul Constituțional francez își desfășoară activitatea pe baza legii fundamentale și a legii sale organice (Ordonanța nr. 58-1067 din 7 noiembrie 1958). La fel ca în România, potrivit art. 56 alin. (1) din Constituția Franței, Consiliul Constituțional este compus din 9 membri, al căror mandat are o durată de nouă ani și nu poate fi reînnoit. El se reînnoiește cu o treime la fiecare trei ani. Trei dintre membrii Consiliului Constituțional sunt numiți de Președintele Republicii, trei de Președintele Adunării Naționale și trei de Președintele Senatului.

Deosebirea față de instanța constituțională din România constă în aceea că în Franța sunt membri de drept ai Consiliului Constituțional foștii președinți ai Republicii²⁹, a căror experiență este considerată utilă pentru activitatea Consiliului³⁰. Spre deosebire de Curtea Constituțională din România, unde toți membrii sunt numiți pe o perioadă determinată, membrii de drept ai Consiliului Constituțional fac parte din acest organ pe viață³¹. În literatura juridică, s-a afirmat că modul de recrutare a acestui organ nu conferă garanții constituționale certe pentru o selecționare ferită de orice influențe politice ale membrilor lui³².

O reglementare diferită cu privire la numărul și modul de desemnare a judecătorilor instanței constituționale întâlnim în Germania și Italia. Modul de alcătuire a *instanței constituționale din Germania* este determinat atât prin legea fundamentală (art. 94), cât și prin legea sa organică (art. 2-10). Potrivit art. 2 din legea organică, Curtea Constituțională este alcătuită din două camere (secții), fiecare fiind compusă din 8 judecători. Trei dintre judecătorii fiecărei camere sunt aleși dintre judecătorii Curților Supreme de Justiție ale Federației. Judecătorii Curților Supreme sunt eligibili numai dacă au exercitat această

titulari și 6 supleanți, în Belgia este de 12 judecători, în Polonia este de 12 judecători, în Turcia este de 11 titulari și 4 supleanți etc. Există și constituții care nu prevăd numărul membrilor tribunalului constituțional, de ex. Legea fundamentală a Germaniei; G. Vrabie, M. Bălan, *op. cit.*, p. 254.

²⁷ De exemplu, durata mandatului judecătorilor la Curtea Constituțională din Italia este de 9 ani, în Spania este de 9 ani, în Franța este de 9 ani, în Portugalia este de 8 ani, în Germania este de 12 ani, în Portugalia este de 6 ani etc.; în mod diferit, în Belgia desemnarea acestora se face pe viață. Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale. Tratat.*, Editura Servo-Sat, Arad, 2001, p. 426.

²⁸ De exemplu, limita de vârstă pentru judecătorii de la Curtea Constituțională este de 70 de ani în Austria, Ungaria, Belgia, de 68 de ani în Germania, de 65 de ani în Turcia, etc.; G. Vrabie, M. Bălan, *op. cit.*, p. 255.

²⁹ I. Leș, *op. cit.*, p. 67.

³⁰ V. Duculescu, C. Călinoiu, G. Duculescu, *op. cit.*, p. 232.

³¹ I. Deleanu, *op. cit.*, p. 373.

³² Tudor Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 294.

funcție timp de cel puțin trei ani (judecători la una din Curțile Supreme). În conformitate cu dispozițiile art. 5 din legea organică, judecătorii fiecărei camere sunt aleși, în proporție egală, de către Bundestag și Bundesrat. Alegerea judecătorilor de către Bundestag se realizează pe baza unui sufragiu indirect (de 12 electori, membri ai acestei camere)³³.

Organizarea *Curții Constituționale italiene* a fost stabilită chiar prin prevederile legii fundamentale din anul 1947. Potrivit art. 135 alin. (1) din Constituție, Curtea Constituțională este compusă din 15 judecători, numiți după cum urmează: o treime de către Președintele Republicii, o treime de către Parlamentul reunit în ședință comună și o treime de către instanța supremă, instanțele ordinare și administrative³⁴.

Și în ceea ce privește *condițiile pe care trebuie să la îndeplinească judecătorii constituționali* există anumite diferențe în privința reglementărilor din aceste țări. În timp ce în România, cf. art. 143 din Constituție, judecătorii Curții Constituționale trebuie să aibă pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională și o vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau în învățământul superior, în Germania sunt eligibile persoanele care au împlinit vârsta de 40 de ani, pot fi alese în Bundestag și declară în scris că sunt gata să devină membri ai Curții Constituționale Federale, precum și persoanele care pot îndeplini, potrivit legii, o funcție în magistratură. Similar acestor condiții menite a asigura experiența corespunzătoare, potrivit art. 135 din Constituția Italiei, Judecătorii Curții Constituționale sunt aleși dintre magistrați, chiar pensionați pentru limită de vârstă, de la instanțele judecătorești superioare, ordinare și administrative, dintre profesorii universitari de drept, titulari și dintre avocații cu peste 20 de ani vechime în profesie, în acest fel, legiuitorul constituțional optând pentru formarea unei instanțe constituționale, cu specialiști de înaltă competență profesională.

Îndeplinirea funcției de judecător constituțional este o misiune dificilă și de mare răspundere, mai ales dacă avem în vedere impactul deciziilor Curții Constituționale asupra instituțiilor de guvernare. Este și motivul pentru care candidatul la această înaltă funcție i se cere îndeplinirea unor condiții deosebite, atât de ordin profesional cât și civic. Înalta competență profesională, deși pare o formulare cam vagă, se dovedește prin rezultate profesionale de excepție materializate în titluri științifice, cărți și studii publicate, etc. Vechimea în profesie este o garanție a profesionalismului precum și a unui comportament

³³ I. Leș, *op. cit.*, p. 99.

³⁴ I. Leș, *op. cit.*, p. 119.

independent în respectarea Constituției; această vechime trebuie să fie realizată în activitatea practică juridică sau în cea universitară cu profil juridic³⁵.

În majoritatea sistemelor europene, judecătorul de la Curtea Constituțională trebuie să fie jurist. Întrucât acesta este chemat să se pronunțe într-un litigiu constituțional, pregătirea juridică superioară a acestuia, competența profesională și o minimă experiență apar drept condiții absolut necesare³⁶. Spre deosebire de România, Germania și Italia, în Franța legea nu impune nici o condiție de vârstă sau calificare pentru numirea membrilor Consiliului Constituțional.

De asemenea, trebuie observat că există unele diferențe și în *privața duratei mandatului judecătorilor constituționali*. În România, cf. art. 142. al.2 din Constituție, în Italia, cf. art.135. al.3 din Constituție, precum și în Franța, cf. art.56. al 1 din Constituție, mandatul unui judecător la Curtea Constituțională, respectiv Consiliul Constituțional, este de nouă ani, iar în Germania, potrivit art.4 din legea organică, mandatul este de 12 ani.

În România durata mandatului de 9 ani este considerată optimă pentru asigurarea unei anumite continuități a activității în cadrul Curții Constituționale, benefică pentru calitatea deciziilor și a hotărârilor Curții. Este de subliniat faptul că, potrivit dispozițiilor art. 142 al. 2 din Constituție, mandatul judecătorilor nu poate fi prelungit sau înnoit; această prevedere similară celei cuprinsă în art. 56 din Constituția franceză, celei cuprinsă în art. 135 al. 3 din Constituția italiană, dar și art.3 al.4 din Legea curții Constituționale federale din Germania, reprezintă o garanție menită să asigure o reală independență în raport cu autoritatea publică care l-a numit.

Un aspect care se impune a fi menționat în cazul judecătorilor constituționali din *Franța* vizează posibilitatea *realegerii pentru un nou mandat de 9 ani* în situația în care un membru al Consiliului a fost numit în locul altuia, iar din mandatul acestuia au rămas mai puțin de 3 ani³⁷.

Potrivit art. 68 din Legea privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale din *România*, în cazul în care mandatul a încetat înainte de expirarea duratei pentru care judecătorul a fost numit, iar perioada rămasă depășește 6 luni, președintele va sesiza autoritatea publică competentă, în termen de cel mult 3 zile de la data încetării mandatului, în vederea numirii unui nou judecător. Mandatul judecătorului astfel numit încetează la expirarea duratei

³⁵ M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 319.

³⁶ I. Deleanu, *op. cit.*, p. 373.

³⁷ M. Criste, *op. cit.*, p. 105.

mandatului pe care l-a avut judecătorul înlocuit. La fel ca în Franța, în cazul în care perioada pentru care a fost numit noul judecător este mai mică de 3 ani, acesta va putea fi numit, la reînnoirea Curții Constituționale, pentru un mandat complet de 9 ani.

O altă deosebire care se impune a fi menționată privește *modul de desemnare a președintelui Curții Constituționale*. În timp ce atât în România, potrivit art. 142 al. 4 din Constituție, cât și în Italia, potrivit art. 135 al. 5 din Constituție, judecătorii Curții Constituționale aleg, dintre membrii săi, prin vot secret, președintele, pentru o perioadă de trei ani - mandatul acestuia putând fi reînnoit, ținându-se seama și de termenul de încetare a funcției de judecător -, în Franța, potrivit art. 56 din Constituție președintele Consiliului Constituțional este desemnat dintre membrii săi, de către Președintele Republicii³⁸, iar în Germania, președintele este desemnat, pe rând, de Bundestag și Bundesrat.

Majoritatea autorilor apreciază că soluția alegerii președintelui dintre membrii Curții, prin vot secret, reprezintă soluția cea mai rezonabilă, singura în concordanță cu principiul independenței Curții Constituționale față de orice altă autoritate publică³⁹.

Incompatibilitatea calității de judecător constituțional cu altă funcție, indiferent de natura ei, este indispensabilă pentru a asigura obiectivitatea și imparțialitatea inerente funcției⁴⁰. Constituția României art. 144 consacră independența și inamovibilitatea judecătorilor Curții Constituționale și prevede că funcția de judecător este *incompatibilă* cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior. Permișiunea cumulului cu funcțiile didactice din învățământul juridic superior realizează o permanentă implicare a judecătorului constituțional în activitatea de învățământ și cercetare științifică, sprijinindu-se perfecționarea sa ca jurist.

Similar acestor prevederi, în Germania, potrivit art. 3 alin. 4 din legea organică, activitatea de judecător este incompatibilă cu orice altă activitate profesională cu excepția aceleia de profesor de drept într-o instituție germană de învățământ superior; textul stabilește astfel o incompatibilitate foarte riguros determinată de lege și care nu lasă loc pentru interpretări divergente.

Și în Italia sunt reglementate astfel de incompatibilități pentru judecătorii Curții Constituționale. Astfel, potrivit art. 135 al. 6 din Constituție, calitatea de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu aceea de membru al Parlamentului, al unui consiliu regional, cu exercitarea profesiei de avocat și cu orice alte însărcinări sau funcții prevăzute de lege. În Franța, potrivit

³⁸ I. Deleanu, *op. cit.*, p. 373.

³⁹ I. Deleanu, *op. cit.*, p. 375.

⁴⁰ M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 319.

art. 57 din Constituție, calitatea de judecător constituțional este incompatibilă cu orice mandat electiv, cu calitatea de membru al Guvernului sau al Consiliului Economic și Social.

Curtea Constituțională din România își desfășoară activitatea în plen, iar actele Curții se adoptă cu votul majorității judecătorilor, în afară de cazul în care prin Legea 47/1992 se dispune altfel. Cvorumul pentru plenul Curții Constituționale este de două treimi din numărul judecătorilor Curții.

Consiliul Constituțional din Franța judecă pricinile în sesiune plenară. Deliberarea este supusă unei reguli de cvorum ce implică prezența a cel puțin 7 judecători; în caz de egalitate, votul președintelui este preponderent⁴¹.

În Germania, potrivit legii, Cei 16 judecători, care formează cele două camere, alcătuiesc Adunarea plenară (Plenul Curții). Adunarea plenară are un rol redus în activitatea Curții Constituționale, întrucât competența celor două camere este riguros stabilită de lege. Totuși, dacă una dintre camere urmărește să se îndepărteze de la o soluție pronunțată de cealaltă cameră, ea trebuie să solicite o hotărâre a Adunării plene.

Atribuțiile Curții Constituționale din România sunt prevăzute în art. 146 din Constituție, care prevede un număr de 11 texte (lit a - k); la aceste atribuții constituționale se adaugă posibilitatea prevăzută de art. 146 lit. l din Constituție, care stabilește că prin legea organică a Curții se pot prevedea și alte atribuții. Anterior, potrivit fostului art. 144 din Constituție, Curtea Constituțională nu avea decât atribuțiile constituționale prevăzute în art. 144 lit. a- i, motiv pentru care această reglementare era considerată rigidă. Modificarea și completarea acestui articol sunt rezultatul valorificării unui deceniu de activitate a Curții Constituționale și au urmărit sporirea eficienței sale, ca garant al supremației Constituției, în controlul de constituționalitate. Modificările au realizat o mai bună corelare cu dispozițiile constituționale din țările vest europene, având în vedere că instituția românească este una de model european; această corelare se înscrie pe ideea compatibilității instituțiilor, în perspective integrării noastre în Uniunea Europeană⁴².

În prezent, după reviziunea Constituției, reglementarea competențelor Curții Constituționale este flexibilă, existând posibilitatea ca, în funcție de necesități, Curtea să fie investită cu noi atribuții, prin legea sa de organizare și funcționare. Dispoziții asemănătoare regăsim și în cazul Curții Constituționale din Italia, în privința căreia se prevede că pot fi stabilite prin legi speciale și alte

⁴¹ I. Leș, *op. cit.*, p. 67-68.

⁴² M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 322.

atribuții (de exemplu, controlul admiterii cererilor pentru organizarea unui referendum abrogativ)⁴³.

Cele mai importante atribuții ale Curții Constituționale din România se referă la judecarea controlului constituționalității legilor și altor acte normative. În mod asemănător, atribuțiile cele mai importante ale Consiliului Constituțional francez vizează controlul constituționalității legilor și al regulamentelor adunărilor parlamentare.

O primă atribuție a Curții Constituționale, prevăzută de art. 146 lit. a teza I din Constituție, este aceea *de a se pronunța asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora*. În acest caz ne aflăm în prezența unui control abstract, a priori, și direct, exercitat la sesizarea anumitor subiecte: la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori.

Inspirată din experiența franceză și înscriindu-se pe linia modelului european de control al constituționalității legilor, Curtea Constituțională din România nu poate fi considerată doar o reproducere a modelului francez; unul dintre argumentele ce pot fi aduse în acest sens este reprezentat de faptul că, spre deosebire de modelul din România, în Franța întâlnim obligativitatea controlului pentru anumite situații: pentru legile organice și regulamentele celor două camere.

Potrivit art. 61 din Constituția *Franței* prevede că legile organice, înainte de promulgarea lor trebuie să fie supuse *Consiliului Constituțional*, care se pronunță asupra conformității acestora cu Constituția; în același scop, și legile pot fi trimise Consiliului Constituțional, înainte de promulgarea lor. Potrivit acestor dispoziții, controlul constituționalității este obligatoriu în cazul legilor organice, care trebuie controlate de către Consiliul Constituțional înaintea intrării în vigoare⁴⁴; legile organice sunt transmise Consiliului Constituțional de Primul-ministru. Există și situația unui control facultativ care vizează constituționalitatea legilor ordinare; sesizarea facultativă poate fi făcută de către Președintele Republicii, de Primul-ministru, Președintele Adunării Naționale, Președintele Senatului sau de 60 de deputați sau de 60 de senatori.

În Franța, controlul constituționalității legilor este un control anterior promulgării acestora, împrejurare care particularizează Consiliul Constituțional din această țară față de multe alte instanțe constituționale europene. Dispozițiile art. 61 din Constituția Franței sunt precise în această privință, ele referindu-se în

⁴³ C. Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, p. 417.

⁴⁴ Art. 46 din Constituția Franței prevede că legile organice nu pot fi promulgate decât după declararea de către Consiliul Constituțional a conformității lor cu Constituția.

mod expres numai la controlul de constituționalitate anterior promulgării legilor. De aceea, s-a afirmat că Franța este una din puținele țări europene care nu cunoaște un control concret de constituționalitate.

Potrivit art. 96 al. 1 pct. 2 din Legea fundamentală, *Tribunalul Constituțional din Germania* este competent de a efectua controlul compatibilității formale sau obiective a dreptului federal sau a dreptului unui land cu legea fundamentală, precum și asupra compatibilității dreptului unui land cu legislația federală (cu orice lege federală). Controlul abstract al constituționalității legilor poate fi declanșat numai de Guvernul Federal, de un guvern local sau de o treime din numărul deputaților din Bundestag. De asemenea, Curtea Constituțională este competentă să soluționeze divergențele privind drepturile și obligațiile Federației și ale landurilor, în special în legătură cu aplicarea dreptului federal de către landuri (potrivit art. 96 al. 1 pct. 3). O altă atribuție vizează litigiile de drept public dintre Federație și landuri, cele dintre diferite landuri, precum și cele din interiorul landurilor, dar numai dacă nu există o altă cale judiciară de rezolvare a lor (potrivit art. 96 al. 1 pct. 4).

Trebuie remarcat că în România nu întâlnim controlul abstract, declanșat anterior promulgării unei legi, la inițiativa cetățenilor. În unele state, dreptul de a sesiza organul de jurisdicție constituțională este atribuit și cetățenilor, mai ales în situații de încălcare a drepturilor fundamentale prevăzute de Constituție, sau altor organe decât cele care au la noi acest drept; de exemplu, în *Germania*, cetățenii au dreptul la un astfel de recurs, potrivit art. 93 alin. 4a din Legea Fundamentală, precum și comunele sau asociațiile comunale, potrivit art. 93 alin. 4b⁴⁵. Potrivit art. 93 din Constituția germană, oricine poate introduce un *recurs constituțional* afirmând că i-a fost lezat de puterile publice unul din drepturile sale fundamentale. Aceasta este una din cele mai importante atribuții ce a fost recunoscută Curții Constituționale germane (în urma modificării legii fundamentale în anul 1969) și care ocupă o pondere extrem de semnificativă în întreaga activitate a instanței.

Recursul constituțional este considerat de doctrină ca o cale extraordinară de atac pusă la dispoziția cetățeanului în scopul apărării drepturilor sale fundamentale³. El nu conduce însă la o reexaminare efectivă a cauzei sub aspectul modului de stabilire a faptelor, căci acestea pot fi stabilite numai de instanțele judecătorești competente. Curtea examinează numai conformitatea hotărârii cu dreptul constituțional. Este foarte important de reținut că această

⁴⁵ G. Vrabie, M. Bălan, *op. cit.*, p. 269.

cale procedurală poate fi utilizată numai dacă persoana în cauză a epuizat toate mijloacele procedurale de drept comun (din cadrul jurisdicției respective)⁴⁶.

Potrivit art. 146 lit. a teza II din Constituția României, singurul caz în care Curtea Constituțională acționează nu la sesizare, ci din oficiu, este atunci când *se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției*. Spre deosebire de situația din România, în Franța, nu există nici o situație în care Consiliul Constituțional să se poată sesiza din oficiu; mai mult, nu există nici posibilitatea unei sesizări venite din partea unor particulari.

O nouă atribuție a Curții Constituționale, prevăzută de art. 146 lit. b din Constituție, este aceea *de a se pronunța asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale*, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori; spre deosebire de situația existentă înainte de revizuirea Constituției, când Curtea nu putea controla decât Legea de ratificare a tratatului sau acordului internațional, în prezent, controlul se poate declanșa înainte de adoptarea legii de ratificare, pe parcursul dezbaterii acesteia.

În ceea ce privește tratatele internaționale, potrivit art. 54 din Constituția Franței, modificat prin revizuirea din 25 iunie 1992, *Consiliul Constituțional* poate fi sesizat pentru a verifica dacă acestea nu sunt contrare Constituției. O asemenea solicitare poate fi făcută de Președintele Republicii, de primul ministru sau de președinții uneia dintre Adunări, de 60 de deputați sau de 60 de senatori. Spre deosebire de controlul legilor organice, în acest caz este vorba de un control facultativ.

Referitor la efectul deciziilor Consiliului cu privire la dispozițiile neconstituționale dintr-un tratat internațional, la fel ca în România, Consiliul Constituțional din Franța nu poate să autorizeze ratificarea acestuia, ceea ce înseamnă că acesta nu va putea intra în vigoare pe teritoriul francez⁴⁷.

Potrivit art. 146 lit. c din Constituția României, Curtea *se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului*; în acest caz ne aflăm în prezența unui control abstract, a posteriori, și direct, exercitat la sesizarea anumitor subiecte: la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori.

⁴⁶ Legea reglementează și o procedură prealabilă de acceptare a recursurilor. Ea are ca scop realizarea unui filtru asupra recursurilor introduse în fața Curții Constituționale. Acest filtru se realizează de comisiile constituite în acest scop de cele două camere ale Curții. Printr-o atare cale procedurală pot fi respinse rapid toate acele recursuri care n-au nici o șansă de reușită. Deciziile comisiilor menționate sunt definitive. I. Leș, *op. cit.*, p. 102.

⁴⁷ V. Duculescu, C. Călinoiu, G. Duculescu, *op. cit.*, p. 233.

În mod asemănător, art. 61 din Constituția Franței prevede că regulamentele adunărilor parlamentare, înainte de intrarea lor în vigoare, trebuie să fie supuse *Consiliului Constituțional*, care se pronunță asupra conformității acestora cu Constituția. La fel ca în privința legilor organice, controlul constituționalității regulamentelor adunărilor parlamentare este obligatoriu.

Spre deosebire de reglementarea din România, art. 61 al. 3 din Constituția Franței prevede un termen de o lună pentru procedura controlului constituționalității legilor organice, regulamentelor adunărilor parlamentare, legilor ordinare sau tratatelor internaționale, termen care se poate scurta, în caz de urgență, la 8 zile.

Trebuie remarcat faptul că există anumite domenii în care nu este posibilă efectuarea unui control de către Consiliul Constituțional din Franța. De exemplu, în cazul în care o lege a fost adoptată prin referendum, Consiliul nu mai are competența să se pronunțe asupra constituționalității legii respective. Explicația este dată de faptul că, în această situație a avut loc o exprimare directă a suveranității naționale iar Consiliul nu poate să dezavueze poporul, care este suveran⁴⁸.

Referitor la neconstituționalitatea legilor, trebuie observat că de fapt Consiliul Constituțional din Franța nu anulează niciodată o lege, ci numai declară că ea nu este conformă Constituției. În cazul în care Consiliul apreciază că o anumită dispoziție necostituțională este inseparabilă de totalitatea legii, întreaga lege va fi considerată neconstituțională. Dacă dispoziția declarată neconstituțională nu este inseparabilă de restul prevederilor legii, Președintele Republicii poate promulga legea cu excepția textului neconstituțional, care poate fi modificat, fiind supus unei noi dezbateri parlamentare.

Prevăzută în art. 146, lit. d) din Constituție, atribuția Curții Constituționale din România de *soluționare a excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial* privește atât legile promulgate de Președinte, publicate în Monitorul Oficial al României și intrate în vigoare cât și ordonanțele adoptate de Guvern. Este vorba de un control posterior, concret și indirect, pe cale de excepție; actul de sesizare a Curții Constituționale este reprezentat de încheierea instanței judecătorești sau a celei de arbitraj comercial.

Conform art. 29 alin. 1 din Legea privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, aceasta decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial numai în măsura în care este

⁴⁸ V. Duculescu, C. Călinoiu, G. Duculescu, *op. cit.*, p. 232.

vizată neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia.

În urma revizuirii Constituției, potrivit art. 146 lit. d teza a II-a, Curtea Constituțională are *atribuția de a hotărî asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate direct de Avocatul Poporului*. Deși se folosește impropriu noțiunea de excepție, suntem în prezența unui control direct, posterior, concret.

În mod asemănător, cea mai importantă atribuție a *Curții Constituționale din Italia* – și care constituie însăși rațiunea sa de a fi – este, fără îndoială, cea privitoare la controlul constituționalității legilor, însă, acest control nu se limitează numai la legile adoptate de Parlamentul Republicii, ci se extinde și asupra actelor cu putere de lege care sunt adoptate de stat și de regiuni. În categoria actelor cu putere de lege adoptate de stat trebuie incluse decretele pe baza legilor de abilitare, decretele de urgență supuse ratificării legislative, decretele prezidențiale de amnistie și de grațiere, precum și tratatele internaționale.

În ceea ce privește competența Curții Constituționale italiene asupra controlului constituționalității legilor adoptate de regiuni, este util de precizat că, potrivit art. 127 alin. (3) din Constituție, în cazul în care Guvernul Republicii consideră că o lege aprobată de consiliul regional depășește competența regiunii sau contravine intereselor naționale ori ale celorlalte regiuni, o restituie consiliului regional în termenul prevăzut pentru acordarea avizului. Dacă însă consiliul regional aprobă legea din nou cu majoritatea absolută a membrilor săi, în termen de 15 zile de la comunicare, Guvernul Republicii poate ridica excepția de neconstituționalitate a acesteia în fața Curții Constituționale sau problema oportunității în fața Camerelor.

În ceea ce privește *Tribunalul Constituțional german*, una dintre atribuțiile cele mai importante și care ocupă o pondere importantă în activitatea acesteia, vizează controlul concret al constituționalității legilor, de notat fiind faptul că reglementarea acestei atribuții constituționale este foarte asemănătoare cu soluția dată de legiuitorul român controlului concret asupra constituționalității legilor. Potrivit art. 13 alin.(11) din legea organică, Tribunalul Constituțional german este chemată să se pronunțe asupra compatibilității unei legi federale sau a unei legi a unui land cu legea fundamentală sau a compatibilității unei legi dintr-un land cu orice lege federală. Orice tribunal este abilitat să suspende orice procedură și să sesizeze Tribunalul Constituțional ori de câte ori constată că o lege este în contradicție cu prevederile legii fundamentale. Competența de a se

pronunța asupra constituționalității unei legi revine exclusiv Tribunalului Constituțional.

În Germania, landurile organizează propriile jurisdicții constituționale, delimitarea acestora în raport cu Tribunalul Constituțional Federal fiind reglementată de Constituție: curțile landurilor au competența de a stabili constituționalitatea unui act în raport cu canstituțiile landurilor, dar trebuie să respecte Constituția federală și jurisprudența Curții de la Karlsruhe; aceasta din urmă controlează constituționalitatea dreptului landurilor numai în raport cu Constituția federală⁴⁹.

Spre deosebire de soluția legiuitorului român, *legislația germană* reglementează și o formă particulară a controlului concret de constituționalitate. Acest control de constituționalitate prezintă două componente importante. Prima se referă la problema de a cunoaște dacă dreptul internațional constituie sau nu o parte integrantă a dreptului federal și dacă normele sale se răsfrâng sau nu asupra drepturilor și obligațiilor individuale. În acest caz sesizarea Curții Constituționale se poate face de orice tribunal. Cea de-a doua componentă a controlului de constituționalitate vizează situația în care curtea constituțională a unui land, cu prilejul interpretării legii fundamentale, se îndepărtează de o hotărâre a Curții Constituționale Federale sau de decizia curții constituționale a altui land.

Curtea Constituțională germană are și competența de a se pronunța asupra divergențelor ce pot apărea cu privire la considerarea unei legi ca făcând parte din dreptul federal, atribuție neprevăzută în cazul Curții Constituționale din România. Legea organică a Curții Constituționale consacră și unele reguli procedurale după care se soluționează cererile adresate acestei instanțe. Ne limităm aici doar la enunțarea celor mai importante norme privitoare la hotărârile instanței constituționale. În primul rând, subliniem că legea determină foarte riguros competența fiecărei camere a Curții, iar hotărârile se pot adopta de acestea cu o majoritate simplă de voturi. Este necesar ca cel puțin 6 membri din cei 8 ai camerei să fie prezenți la soluționarea cauzei și la luarea deciziei.

Spre deosebire de soluțiile adoptate în România, Germania și Italia, trebuie subliniat faptul că *Franța* este una din puținele țări europene care nu cunoaște un control concret de constituționalitate. Jurisprudența franceză în mod constant a considerat că instanțele judecătorești nu au căderea de a exercita un control concret asupra constituționalității unei legi intrate deja în vigoare. Cu toate acestea, s-a admis că un text legal poate fi înlăturat de către o instanță de

⁴⁹ M. Criste, *op. cit.*, p. 110.

judecată atunci când el este contrar unui *motiv de drept constituțional* recunoscut de către instanța constituțională. Prin urmare, partea nu poate invoca, pe cale de excepție, neconstituționalitatea unei legi sau a unei dispoziții legale, dar poate solicita înlăturarea acelei dispoziții pe motiv că este contrară unui „motiv de drept constituțional” recunoscut de Consiliul Constituțional⁵⁰.

Una dintre criticile aduse sistemului de control al constituționalității legilor din Franța vizează faptul că acest sistem nu deschide nici o posibilitate simplilor cetățeni de a ridica în fața Consiliului Constituțional problema neconstituționalității unei legi⁵¹.

Utilitatea unui control concret de constituționalitate rămâne în Franța o problemă deschisă. De altfel, unii autori s-au întrebat dacă în prezent judecătorul unei jurisdicții de drept comun nu poate exercita, din proprie inițiativă, un control asupra constituționalității legilor deoarece unele instanțe au procedat deja în acest fel, iar o parte a doctrinei susține o asemenea orientare.

În Franța se vorbește tot mai mult în ultimul timp despre necesitatea modernizării și democratizării Consiliului Constituțional. Iar printre principiile unei asemenea reforme se situează și cele privitoare la deschiderea unui acces al cetățeanului la controlul de constituționalitate. Reglementarea în acest context a excepției de neconstituționalitate este considerată indispensabilă, iar o atare propunere a fost formulată încă din anul 1990, dar ea a fost blocată de Senat. Evoluțiile spectaculoase ale Consiliului Constituțional francez din ultimele decenii, de la un organism cu atribute mai mult politice, astfel cum a fost și conceput de legiuitorul constituțional din anul 1958, spre o veritabilă jurisdicție specializată va determina fără îndoială și o reformare a acestuia⁵².

Potrivit art. 146 lit e din Constituție, o nouă atribuție conferită Curții Constituționale din România în urma revizuirii legii fundamentale este aceea *de a soluționa conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice*⁵³; este de remarcat că sesizarea Curții pentru a soluționa conflictul se poate face de vârfurile celor trei puteri ale statului: la cererea Președintelui

⁵⁰ I. Leș, *op. cit.*, p. 68.

⁵¹ T. Drăganu, *op. cit.*, p. 298.

⁵² I. Leș, *op. cit.*, p. 69.

⁵³ În avizul Curții Constituționale nr. 2141 din 22 aprilie 2003 pe marginea propunerii legislative de revizuire a Constituției României, Curtea a specificat că „într-o asemenea situație Curtea Constituțională soluționează sau aplanează litigii dintre autorități” iar introducerea unei astfel de prevederi „este o măsură necesară, urmărind înlăturarea unor posibile blocaje instituționale”, asemenea prevederi fiind întâlnite și în reglementările constituționale ale altor state, de exemplu art. 189 din Constituția Poloniei, art. 160 din Constituția Sloveniei; C. Călinoiu, V. Duculescu, *op. cit.*, p. 225.

României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii.

Dispoziția este asemănătoare cu cea din art. 93, alin. (1), pct. 1 din Constituția Germaniei, referitoare la așa numitul *litigiu organic* (Organstreit): *Curtea Constituțională Federală* se pronunță asupra interpretării legii fundamentale în litigiile privind întinderea drepturilor și obligațiilor unui organ federal suprem sau ale altor participanți cărora Constituția sau regulamentul de ordine interioară al unui organ federal suprem le conferă drepturi proprii. În această categorie se includ litigiile dintre autoritățile federale, privitoare la întinderea drepturilor lor. În aceste cazuri, instanța constituțională este chemată să examineze dacă una din autoritățile în cauză și-a exercitat atribuțiile în limitele stabilite prin legea fundamentală sau a depășit aceste atribuții⁵⁴. Acest aspect subliniază rolul foarte important al Tribunalului Constituțional în asigurarea echilibrului între autoritățile federale și cele ale landurilor⁵⁵.

Prevederi similare regăsim și în art. 134 din Constituția Italiei. Astfel, o importantă categorie de atribuții ale Curții Constituționale italiene se referă la conflictele de atribuții dintre puterile statului, dintre stat și regiuni și dintre regiuni. Legea fundamentală are în vedere doar conflictele de atribuții dintre autoritățile expres menționate, iar nu și conflictele de competență, acestea din urmă fiind date de lege în competența Curții de Casație. Prin urmare, intră în sfera de competență a instanței constituționale doar cele trei categorii de conflicte de atribuții menționate în art. 134 din Constituție: dintre puterile statului, adică dintre organe care nu fac parte din aceeași categorie de autorități publice; dintre stat și regiuni și dintre regiuni⁵⁶.

Una din atribuțiile Curții Constituționale din Germania se referă la interzicerea partidelor. Reglementarea privitoare la această prerogativă este în mare măsură asemănătoare cu cea prevăzută în art. 146 lit. k din Constituția României și în Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, și anume *atribuția de a hotărî asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic*. Asemănările vizează atât motivele pentru care se poate pronunța interdicția, cât și unele aspecte de ordin procedural.

Într-adevăr, în Germania, interzicerea unui partid politic se poate pronunța doar în cazul în care scopul partidului sau atitudinea aderenților lui

⁵⁴ I. Leș, *op. cit.*, p. 101.

⁵⁵ C. Ionescu, *op. cit.*, p. 427.

⁵⁶ I. Leș, *op. cit.*, p. 120-121.

caută să aducă atingere ordinii fundamentale libere și democratice, să răstoarne sau să compromită existența Republicii Federale Germania. În mod asemănător, în România, partidele politice pot fi declarate neconstituționale în cazurile prevăzute de art. 40 alin. (2) din Constituție, care prevede ca partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.

Conform art. 39 din Legea organică a Curții Constituționale din România, contestația privind constituționalitatea unui partid politic poate fi formulată de președintele uneia dintre Camerele Parlamentului sau de Guvern; președintele Camerei poate formula contestația numai pe baza unei hotărâri adoptate de Cameră cu votul majorității membrilor săi, iar contestația trebuie motivată și va fi însoțită de dovezile pe care se întemeiază. Dispoziții similare regăsim și în privința Curții Constituționale din Germania, unde controlul constituționalității partidelor se poate declanșa numai la cererea Bundestagului, Bundesratului sau a Guvernului Federal; dacă activitatea partidului este limitată la teritoriul unui land, sesizarea se poate face și de guvernul landului respectiv.

Trebuie remarcată grija atât a legiuitorului constituțional român, cât și a celui german, de a limita sfera subiectelor ce pot contesta constituționalitatea unui partid politic, cât și de a restrânge motivele pentru care se poate cere și declara neconstituționalitatea unui partid politic, pentru a nu se perturba viața politică a partidelor.

În ceea ce privește controlul procedurii în cadrul alegerilor prezidențiale, art. 146 lit. f din Constituție prevede atribuția Curții Constituționale *de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și de a confirma rezultatele sufragiului*⁵⁷. Dispoziții similare regăsim și în Constituția Franței, în art. 58: Consiliul Constituțional veghează la legalitatea alegerii Președintelui Republicii, examinează contestațiile și proclamă rezultatele scrutinului.

Curtea Constituțională din România are atribuții și în legătură cu exercitarea mandatului de Președinte al României. Potrivit art. 146 lit. g) din Constituția republicată (corespunzător art. 144 lit. e) înainte de revizuire), Curtea Constituțională *constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României* și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului.

⁵⁷ În cadrul alegerilor prezidențiale desfășurate în anii 1992, 1996 și 2000, Curtea a avut de soluționat 245 de contestații, pronunțând 173 de hotărâri. Pentru prima dată în anul 2000, Curtea Constituțională a admis 4 contestații, conexe într-un singur dosar, eliminând, din lista candidaților pentru funcția de Președinte al României, una dintre candidaturi. www.ccr.ro;

Vacanța funcției de Președinte al României (în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces) se constată la cererea subiecților prevăzuți de Legea organică a Curții: președintele uneia dintre Camerele Parlamentului sau președintele interimar care exercită atribuțiile Președintelui României în perioada cât acesta este suspendat din funcție. În cazul în care interimatul este consecința suspendării din funcție a Președintelui României, cererea se face de președintele care a condus lucrările ședinței comune a celor două Camere ale Parlamentului, pe baza hotărârii adoptate în ședința comună. Dacă interimatul funcției de Președinte al României se datorează imposibilității temporare de a-și exercita atribuțiile, cererea se face de Președintele României sau de președintele uneia dintre Camerele Parlamentului.

Singura situație în care Curtea Constituțională din România emite un aviz este vizată de art. 146 lit. h din Constituție, și anume acea competență a Curții de a *da aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României*. Art. 95 din Constituție stabilește că în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale; președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută. Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui. Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

În mod similar, Curtea Constituțională din Germania este chemată să se pronunțe și asupra acuzațiilor aduse Președintelui Republicii Federale a Germaniei. Potrivit legii fundamentale, Președintele Republicii poate fi pus sub acuzare în cazul încălcării voluntare a Constituției sau a altei legi federale.

Pentru cazuri grave, Constituția Germaniei instituie procedura punerii sub acuzare a Președintelui. Bundestag-ul sau Bundesrat-ul poate pune sub acuzare Președintele în fața Tribunalului Constituțional pentru încălcarea voluntară a Legii fundamentale⁵⁸.

Competența de a judeca și de a stabili vinovăția Președintelui revine Tribunalului constituțional federal. Dacă acest organism constată că Președintele este vinovat, poate decide revocarea din funcție a acestuia. Ca o măsură

⁵⁸ V. Duculescu, C. Călinoiu, G. Duculescu, *op. cit.*, p. 408.

provizorie luată după punerea sub acuzare, Tribunalul poate decide că Președintele federal este în imposibilitate de a-și exercita funcțiile⁵⁹.

Această atribuție importantă o regăsim și în art. 134 din Constituția Italiei, Curtea Constituțională având competența, necunoscută practic de jurisprudența constituțională, de a judeca acuzațiile formulate împotriva Președintelui Republicii. Această atribuție este legată de responsabilitatea juridică a șefului statului.

În această privință, art. 90 al. 1 din Constituție dispune că președintele nu răspunde pentru faptele săvârșite în timpul exercitării funcției, cu excepția actului de înaltă trădare sau a atentatului la Constituție. Textul citat consacră imunitatea juridică a șefului statului italian. De la această regulă, legea fundamentală face excepție, în mod firesc, în privința actelor de înaltă trădare și a atentatului la Constituție (art. 90 al. 2). Numai cea de-a doua ipoteză intră în sfera de acțiune a Curții Constituționale. Prin urmare, instanța constituțională este chemată să se pronunțe asupra responsabilității Președintelui Republicii numai în cazul încălcării grave a Constituției.

Ca diferență față de soluția adoptată de legiuitorul român, *componenta Curții Constituționale italiene* în această situație este diferită de cea stabilită de lege pentru exercitarea celorlalte atribuții. În acest sens, art. 135 alin. (7) din Constituția Italiei dispune că la deliberarea asupra acuzațiilor formulate împotriva Președintelui, în afara membrilor Curții Constituționale, participă și alți șaisprezece membri desemnați prin tragere la sorți dintr-o listă de cetățeni care îndeplinesc condițiile pentru a fi aleși în funcția de senator, listă pe care Parlamentul o întocmește din nouă în nouă ani, conform aceluiași modalități folosite în cazul desemnării judecătorilor ordinari.

Într-o asemenea ipoteză, plenul Curții este completat cu 16 cetățeni având vârsta de cel puțin 40 de ani, aleși de Parlamentul întrunit în ședință comună la începutul fiecărei legislaturi. Cetățenii desemnați în plenul Curții nu pot avea calitatea de deputați sau senatori⁶⁰.

Curtea Constituțională italiană sesizată se va pronunța asupra legalității incriminării. În cazul stabilirii vinovăției, Președintele va putea fi deferit Curții Constituționale pentru fapte prevăzute în Codul penal, comise în legătură cu exercitarea funcției guvernamentale. Împotriva deciziilor Curții Constituționale nu se poate iniția nici o cale de recurs⁶¹.

Curtea Constituțională din România îndeplinește și atribuția *de a veghea la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și*

⁵⁹ C. Ionescu, *op. cit.*, p. 425; V. Duculescu, C. Călinoiu, G. Duculescu, *op. cit.*, p. 408.

⁶⁰ C. Ionescu, *Sisteme constituționale contemporane*, p.160.

⁶¹ C. Ionescu, *op. cit.*, p. 161.

de a confirma rezultatele acestuia, în temeiul art.146 lit. i din Constituția republicată (corespunzător art. 144 lit. g înainte de revizuire). Dispoziția constituțională este întregită cu dispoziții incidente acestei atribuții cuprinse în Legea nr. 3/2000, privind organizarea și desfășurarea referendumului (art. 45), precum și în Legea nr. 47/1992 (art. 46-47)⁶².

Dispoziții similare regăsim și în privința Consiliului Constituțional din Franța, care, potrivit art. 60 din Constituție, are competența să vegheze la respectarea organizării referendumului și de a confirma rezultatele acestuia.

Și în Italia, o categorie importantă de atribuții ale Curții Constituționale se referă la admisibilitatea oricărei inițiative de referendum pentru abrogarea legilor (art. 134 din Constituție). Este de observat în această privință, ca element de diferențiere, că instanța constituțională este chemată să se pronunțe asupra admisibilității numai a acelor inițiative de referendum prin care se urmărește abrogarea unei legi, nu și adoptarea acesteia. Menționăm că în practica instanței constituționale s-a considerat că nu sunt admisibile acele inițiative care vizează abrogarea legii fundamentale, a legilor constituționale și a legilor asimilate acestora, precum și a legilor de punere în aplicare a tratelor internaționale și a acelor legi ce reprezintă singura modalitate de punere în aplicare a normelor constituționale.

Curtea Constituțională din România *verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni*, în temeiul art. 146 lit. j din Constituția revizuită (corespunzător art. 144 lit. h înainte de revizuire). În acest sens, ea se pronunță, din oficiu sau pe baza sesizării președintelui Camerei Parlamentului la care s-a înregistrat inițiativa legislativă a cetățenilor, asupra caracterului constituțional al propunerii legislative, asupra îndeplinirii condițiilor referitoare la atestarea listelor de susținători, cu întrunirea numărului minim necesar pentru promovarea inițiativei, astfel cum acesta este stabilit de art. 74 al. 1 sau, după caz, art. 150 al. 1 din Constituția revizuită, precum și asupra respectării dispersiei teritoriale în județe și în municipiul București, prevăzută de aceleași articole⁶³.

⁶² Curtea Constituțională a exercitat aceste atribuții cu ocazia organizării și desfășurării referendumului național din 18-19 octombrie 2003, privind Legea de revizuire a Constituției României.

⁶³ Potrivit art. 74 al. 1 din Constituție, inițiativa legislativă poate aparține și unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

Spre deosebire de soluțiile adoptate de legiuitorul român, francez sau italian, în *Germania* regăsim o atribuție a Curții Constituționale care se referă la *decăderea din drepturile fundamentale*. Această atribuție se exercită de Curtea Constituțională doar în cazul în care cineva abuzează de drepturile fundamentale, nesocotind ordinea fundamentală liberă și democratică. Sesizarea Curții Constituționale se poate face numai de către Bundestag, de Guvernul Federal sau de unul din guvernele landurilor⁶⁴.

Curtea Constituțională din *Germania* are *competența de a se pronunța și asupra acuzațiilor aduse judecătorilor federali și ai landurilor*, atribuție care nu se regăsește în competența Curții Constituționale din România, Italia, respective în privința Consiliului Constituțional din Franța. Potrivit art. 98 din Constituție, Curtea poate fi sesizată în cazul în care un judecător nesocotește principiile legii fundamentale sau violează ordinea constituțională a unui land. Acuzația împotriva unui judecător federal poate fi formulată numai de Bundestag, iar acuzația împotriva unui judecător al unui land, numai de Dieta landului respectiv.

În ceea ce privește *efectele deciziilor Curții Constituționale din România*, articolul 145 din Constituția nerevizuită făcea distincție între deciziile pronunțate de Curte în exercitarea atribuțiilor de control abstract "*a priori*" asupra legilor, înainte de promulgarea acestora, și deciziile pronunțate în exercitarea celorlalte atribuții. Astfel, conform dispozițiilor art.145 alin.(1) din Constituție, în cazurile de neconstituționalitate constatate de Curte potrivit articolului 144 lit.a) (controlul "*a priori*"), legea se trimitea Parlamentului spre reexaminare, obiecția de neconstituționalitate putând fi înlăturată dacă legea era adoptată în aceeași formă, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere. Promulgarea legii devenea, astfel, obligatorie chiar dacă prin decizia Curții Constituționale fusese stabilită neconstituționalitatea legii respective. Referitor la deciziile pronunțate de Curtea Constituțională în exercitarea celorlalte atribuții, alineatul (2) al aceluiași articol prevedea că acestea erau obligatorii, se publicau în Monitorul Oficial și aveau putere numai pentru viitor.

Reglementarea constituțională anterioară a efectelor deciziilor pronunțate de jurisdicția constituțională a fost viu criticată în doctrina juridică. S-a apreciat că posibilitatea prevăzută de art.145 alin.(1) din Constituția română înfrângea monopolul cu privire la controlul de constituționalitate, reprezentând o

⁶⁴ O atare atribuție nu se regăsește în toate legislațiile organice ale curților constituționale.

excepție de la regula potrivit căreia deciziile Curților Constituționale se impun puterilor publice⁶⁵.

Prin comparație, se putea lesne constata că sunt mult mai complete și precise dispozițiile cu privire la efectele deciziilor Curților Constituționale în constituțiile Franței, Italiei și în Legea fundamentală a Germaniei. Prezentarea unor texte din constituțiile unor țări străine care, în măsură mai mare sau mai mică, au servit ca model pentru Constituția noastră din 1991, nu arată numai insuficiența de ordin redacțional a textului menționat, dar ajută să înțelegem de ce existau opinii atât de fundamental divergente cu privire la efectele deciziilor Curții Constituționale⁶⁶.

Deciziile Consiliului Constituțional francez sunt obligatorii pentru toate autoritățile administrative și jurisdicționale. Deciziile Consiliului Constituțional nu pot fi atacate; în materie electorală este admisă însă rectificarea erorilor materiale. Deciziile sunt comunicate părților și publicate în Jurnalul Oficial al Republicii. Potrivit art. 62 din Constituția Franței, o dispoziție declarată neconstituțională nu poate fi promulgată sau pusă în aplicare⁶⁷.

Hotărârile adoptate de *Curtea Constituțională germană* sunt obligatorii pentru toate organele constituționale ale federației și ale landurilor, precum și pentru toate tribunalele și autoritățile. Legea fundamentală a Germaniei prevede, că hotărârile Tribunalului Constituțional vor fi publicate în Jurnalul Oficial, odată cu opiniile concurente sau separate care ar fi exprimate; ele au putere de lucru judecat începând cu ziua care urmează publicării lor și nu pot fi atacate.

Deciziile *Curții Constituționale italiene* sunt obligatorii. În această privință există și o normă constituțională expresă, care se referă însă numai la deciziile pronunțate asupra constituționalității legilor. Într-adevăr, potrivit art. 136 al. 1 din Constituție, în momentul în care Curtea declară neconstituțională o dispoziție a unei legi sau a unui act cu putere de lege, norma respectivă își încetează valabilitatea a doua zi după publicarea deciziei. Efectul deciziei este retroactiv, întrucât nu este vorba de o simplă abrogare a normei constituționale, ci de o veritabilă „anulare retroactivă a efectelor produse”. Aceasta înseamnă că legea declarată neconstituțională nu poate fi aplicată nici faptelor viitoare și nici

⁶⁵ Constatin Doldur, Controlul de constituționalitate în lumina noilor prevederi ale constituției revizuite, Buletinul Curții Constituționale nr. 7/2004, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/7/doldur>.

⁶⁶ Constatin Doldur, *Efectele deciziilor Curții Constituționale și statul de drept*, Buletinul Curții Constituționale nr. 2/2000, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/2/doldur>.

⁶⁷ C. Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, p. 463.

celor care s-au produs înainte de pronunțarea deciziei Curții Constituționale⁶⁸. Deciziile Curții Constituționale italiene se publică și se comunică și consiliilor regionale interesate, pentru ca acestea, dacă este cazul, să ia măsuri pentru a se încadra în prevederile legii fundamentale (art. 136 al. 2).

Legiuitorul constituțional, având ca model prevederile din alte state și ținând cont de rezultatele pozitive, a operat modificări importante cu privire la problema efectelor deciziilor *Curții Constituționale din România*. Astfel, potrivit art. 147 din Constituția revivuită dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției, pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale fiind suspendate de drept. În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.

Potrivit art.147 al. 3 din Constituție, tratatul sau acordul internațional constat ca fiind neconstituțional nu poate fi ratificat. Mai mult, în cazul în care constituționalitatea tratatului sau acordului internațional a fost constatată potrivit articolului 146 litera b), acesta nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate.

Credibilitatea Curții, prin valoarea deciziilor pe care le emite, este legată de transparența activității sale. În acest scop, toate deciziile și avizele pe care le emite sunt publicate în Monitorul Oficial al României. De asemenea, ale sunt prezentate și explicate, iar în fiecare an este publicată o culegere ce cuprinde toate hotărârile pronunțate de Curte. Astfel, opinia publică are posibilitatea să cunoască, să aprecieze și să judece aceste acte ale Curții, cunoscând argumentele lor și valoarea acestor decizii, raportând-le la dispozițiile Constituției⁶⁹.

Pentru a stabili clar forța juridică a deciziilor Curții Constituționale, noul text constituțional stabilește că, de la data publicării, deciziile sunt general obligatorii, având putere numai pentru viitor⁷⁰.

*

⁶⁸ C. Ionescu, *Sisteme constituționale contemporane*, p. 417.

⁶⁹ Florin Bucur Vasilescu, *Constituționalitate și constituționalism*, Editura Național, București, 1997, p.108.

⁷⁰ M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 325.

Constituția României, aprobată prin referendumul din 8 decembrie 1991, a înscris în peisajul instituțional al Statului de drept modelul european de jurisdicție constituțională. Procedurile constituționale prescrise pentru periodică înnoire, cu o treime, a componenței Curții, au permis să asistăm la construirea unei edificii caracterizate prin continuitate și tradiție. Iată de ce bilanțul de activitate al Curții se raportează, de fiecare dată, la începuturile ființării sale, dar și la modul în care aceasta, din perspectiva anilor de existență, și-a îndeplinit funcția de *garant al supremației Constituției*, în virtutea misiunii încredințate de Constituantul român, legitimată apoi prin voința națiunii.

Exercitându-și atribuțiile prevăzute de Legea fundamentală, Curtea Constituțională, *unica autoritate de jurisdicție constituțională*, și-a consolidat, în toată această perioadă, rolul de gardian al Constituției, care veghează la respectarea principiilor și valorilor democrației, la garantarea funcționabilității statului de drept, la apărarea drepturilor și libertăților fundamentale. Acest rol, asumat corespunzător proiecției sale inițiale, a fost modelat și îmbogățit pe parcurs pe măsura noilor exigențe impuse de evoluția vieții sociale în România, de asimilarea practicii teaurizate în democrațiile de îndelungată tradiție ori a celei instrumentate prin opera Curții Europene a Drepturilor Omului⁷¹.

Date fiind noile prerogative conferite de dispozițiile Constituției revizuite, aprobată prin referendumul din 18-19 octombrie 2003, Curtea Constituțională se vede chemată să răspundă cerințelor prefigurată de viitoarea construcție europeană, în contextul în care România însăși este astăzi datoare să își finalizeze traseul de integrare într-o Europă largită⁷². Prin exercitarea cu prudență, moderație și înțelepciune a prerogativelor acordate, Curtea Constituțională își va confirma statutul de instituție de nivel european.

Legea de revizuire a Constituției, receptând tot ceea ce practica de aplicare a Legii fundamentale a demonstrat, criticile formulate în doctrină, precum și evoluțiile în plan european în ceea ce privește justiția constituțională, a adus modificări și completări de substanță celor șase articole cuprinse în Titlul V al Constituției care reglementează controlul exercitat de Curtea Constituțională⁷³.

⁷¹ Nicolae Popa, *Curtea Constituțională a României. 12 ani de activitate: 1992-2004. Evoluție în ultimii 3 ani*, Buletinul Curții Constituționale nr. 7/2004, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/7/popa>.

⁷² N. Popa, *op. cit.*, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/7/popa>;

⁷³ Constatin Doldur, Controlul de constituționalitate în lumina noilor prevederi ale constituției revizuite, Buletinul Curții Constituționale nr. 7/2004, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/7/doldur>.

Curtea Constituțională, definită prin legea sa organică, ca unică autoritate de jurisdicție constituțională, independentă în raport cu orice altă autoritate publică, reprezintă unul din pilonii cei mai importanți ai sistemului de garanții constituționale, care asigură funcționarea democratică a societății și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Abordând sensibilă problemă a rolului instituțional al Curții Constituționale în cadrul sistemului de guvernare, esențiale sunt funcțiile pe care această Curte este chemată să le realizeze în statul de drept, ca și modalitatea concretă în care Curtea își îndeplinește atribuțiile ce-i revin⁷⁴.

Examinarea soluțiilor pronunțate de Curtea Constituțională dă posibilitatea de a trage concluzia, indiferent de orice apreciere subiectivă, că a existat o preocupare exigentă din partea judecătorilor Curții de a veghea la respectarea supremației Constituției și de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Garantarea supremației Constituției fiind scopul activității sale, Curtea Constituțională este, în același timp, un garant al funcționării democratice a societății. Veghind la respectarea principiilor și a normelor constituționale, inclusiv asupra respectării drepturilor omului, se poate afirma că, implicit, Curtea își aduce contribuția, într-un mod specific, în calitate de legislator negativ, și la eforturile țării de a se integra în structurile euro-atlantice⁷⁵.

Curtea Constituțională a României este o valorificare, la dimensiunile exigențelor timpului pe care îl trăim, a experienței românești și din alte țări, în perspectiva unei integrări organizatorice și funcționale, eficiente și viabile în structurile juridice europene potrivit pactelor, tratatelor și convențiilor la care România este parte. Racordarea la instituțiile europene rezultă clar din regulile cu privire la denumire, modul de desemnare a judecătorilor, rolul și funcțiile Curții Constituționale⁷⁶.

COMPARATIVE STUDY ON EUROPEAN CONSTITUTIONAL COURTS

- Abstract -

The Constitutional Court, defined by law as the sole authority of constitutional jurisdiction, independent of any other public authority, is a component of the system of constitutional safeguards for upholding fundamental rights and freedoms. To guarantee the supremacy of Constitution being the very goal of its activity, the Constitutional Court

⁷⁴ Constantin Doldur, *Supremația Constituției și apărarea drepturilor omului reflectate în practica Curții Constituționale*, Buletinul Curții Constituționale nr. 4/2002, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/4/doldur>.

⁷⁵ C. Doldur, *op. cit.*, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=publications/buletin/4/doldur>.

⁷⁶ Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *Curtea Constituțională a româniei*, Editura Albatros, București, 1997, p. 8.

is as well a guarantor of a democratic operation of society, in accord with the constitutional provisions and principles. Since the Court defends constitutional values in keeping with the European human rights standards, but also democracy and the rule of law, this may be seen as an implicit articulation of its vocation to be an active, although specific factor, a negative legislator watching over the law-making activity so that the criteria for our country's accession into the European Union are being met with.

The Constitutional Court presentation in one comparative perspective represents an imperative determined by the Romanian integration processes in the European structures while the election of the constitutional courts from France, Germany and Italy are determined by the fact that these countries, alongside other ones, founded the European Union, the role of this step being to underline similar points inclusive existing differences between the Constitutional Courts from these countries, concerning the organization way and the duties conferred to these.

Given the new prerogatives conferred by provisions of the revised Constitution, approved by the referendum on 18th–19th October 2003, the Constitutional Court is presently called upon to meet new demands prefigured by a future European construction, in the context of Romania's commitment to finalize the integration process into an enlarged Europe. Constitutional Court will confirm its level of European institution status through the exertion of the granted prerogatives, with caution, moderation and wisdom.

An examination of the solutions pronounced by the Constitutional Court takes one to the conclusion, beyond subjective appreciation, that the Court judges showed exigency and concern for watching over the observance of the supremacy of the Constitution and for defending the fundamental human rights and freedoms. As the Court watches over the observance of constitutional principles and norms, including the respect for human rights, one may say that it equally makes a specific contribution to the country's efforts of integration into the Euro-Atlantic structures.

At the exigency of times we live in today, Constitutional Court of Romania can be considered a capitalization of Romanian experience and of the experience from other countries, all this in the perspective of one organizational and functional integration, efficient and viable in the European judicial structure according to the pacts, treaties and conventions in which Romania takes part. The connection at the European institutions clearly arises from the rules concerning the name, the way in which the judges are nominated and concerning the role and the functions of Constitutional Court.